

УДК 377.6.047

АЛЛА МЕЛЬНИК

Білоцерківський національний аграрний університет Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВаних БІНАРНИХ ЗАНЯТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ТА ПРОФІЛЬНОГО ПРЕДМЕТА

Предметом статті є сутність поняття «інтегроване бінарне заняття». Визначаються основні етапи підготовки такої форми організації навчання на прикладі іноземної мови професійного спрямування та профільного предмету для студентів немовних спеціальностей.

Ключові слова: *інтегроване бінарне заняття, іноземна мова професійного спрямування, інтеграція, міжпредметні зв'язки.*

Постановка проблеми. Європейська політика модернізації вищої освіти та стратегія «Європа 2020» визначає низку конче важливих завдань, серед яких: сприяння навчальній, професійній мобільності молоді, інтеграції професійної діяльності та освіти [10]. Міцна система університетської освіти є основою економічної успішності Європи, динамізму та глибини її інтелектуального життя, оскільки університети охоплюють і цінності, і прагнення націй.

В умовах соціально-економічних та культурних тенденцій розвитку сучасного українського суспільства іноземна мова професійного спрямування (ІМПС) стала засобом розвитку мовної компетенції і стратегій, які необхідні майбутнім фахівцям для ефективної участі в ситуаціях професійного спілкування. Рівень володіння ІМПС сприяє підвищенню мобільності та конкурентоздатності майбутніх дипломованих кадрів, які мають почуватися впевнено на безкомпромісному ринку праці.

Враховуючи те, що сучасний стан розвитку міжнародних зв'язків України вимагає якісно нового підходу до іншомовної підготовки майбутніх фахівців, виникає нагальна потреба у якісно новому підході до методики навчання іноземної мови (ІМ) для студентів немовних спеціальностей. Наразі ключовим питанням постає комплексне використання іншомовних мовленнєвих умінь у вирішенні реальних професійних проблем та практичних завдань. Об'єднання ІМ, як одного з універсальних предметів, здатних збагачувати зміст навчання, з іншими предметами має на меті вирішувати проблеми, з якими не можна впоратися в межах однієї дисципліни, оскільки необхідно застосовувати знання різних дисциплін. Розуміння цього дозволяє здійснення міжпредметних зв'язків ІМПС з профілюючими предметами на основі інтегрованих бінарних занять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить про актуальність питання поліпшення якості іншомовної підготовки майбутніх дипломованих кадрів різного професійного спрямування у ВНЗ (Т. Аванесова, С. Заскалета, С. Ніколаєнко, Л. Морська, А. Самсонова, О. Тарнопольський та ін.); необхідність посилення міжпредметних зв'язків як навчально-виховного аспекту підвищення ефективності засвоєння знань, умінь та навичок (О. Бандура, І. Зверев, П. Кулагін, В. Максимова та ін.). Цінний педагогічний досвід містять розробки про інтегровані дні, лекції та семінари.

Проте не вирішеною частиною даної проблеми є втілення ідей міжпредметності у процесі вивчення ІМПС та профільних предметів на немовних факультетах за допомогою інтегрованих бінарних занять.

Формулювання цілей статті. У сучасності наявні різноманітні способи підвищення ефективності іншомовної освіти студентів немовних вишів. Для проведення заняття може використовуватися та чи інша організаційна форма. **Метою** представленої публікації є поділитися досвідом роботи щодо процесу підготовки інтегрованих бінарних занять з ІМПС та профілюючих предметів для зазначеної категорії студентів.

Для досягнення поставленої мети визначено головні **завдання:** по-перше, визначити сутнісну характеристику інтегрованого бінарного заняття з ІМПС і профілюючого предмету; по-друге, уточнити та обґрунтувати основні етапи підготовки даного заняття у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження, вважаємо за доцільне ввести поняття «інтегроване бінарне заняття», яке допоможе нам у розумінні активного пізнавального ставлення особистості до опанування професійних знань, умінь та навичок і забезпечить ефективність виконання завдань у майбутній професійній діяльності. Трактуючи дане поняття, варто з'ясувати суть таких вихідних понять, як «інтегроване» та «бінарне» заняття.

Питаннями інтегрованих занять інтенсивно почали займатися в кінці 80-х – на початку 1990 рр. І хоча все ще продовжує зберігатися традиційний спосіб проведення занять, все ж інтегровані заняття почали активно застосовуватися: вирішують завдання впровадження методів прискороної освіти, що є важливим пріоритетом, коли людство відшукує шляхи скороченого терміну навчального процесу.

Особливість інтегрованих занять у тому, що один викладач одночасно застосовує навчальний матеріал споріднених тем кількох предметів, навіть таких, які, на перший погляд, здаються несумісними. Вони дають змогу усунути дублювання у вивченні ряду питань, реконструювати фрагмент знань таким чином, засвоєння якого вимагає менше часу та дає можливість застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності [освіта].

Інтегроване заняття з іноземної мови розглядається як таке, що є ефективним шляхом до розширення мовленнєвої компетенції учнів, сприяє підвищенню якості знань, припускає можливість залучення кожного учня в активний пізнавальний процес, допомагає чітко усвідомити: де та яким чином, з якою метою ці знання можуть бути застосовані [6].

Деякі автори [7] у своїх дослідженнях розрізняють як інтегровані, так і бінарні заняття. Слово «бінарний» походить від латинського слова «binarius» – «подвійний». За класифікацією А.В. Хуторського [8], бінарні заняття належать до занять комунікативного типу. Це спеціально організовані дослідження, які об'єднують знання з різних предметів, спрямовані на вирішення певної проблеми, яка виникла на межі навчальних дисциплін, що дозволяє досягнути цілісного сприйняття студентами досліджуваних питань, та мають практичну спрямованість.

Проведення бінарного заняття поєднує низку труднощів, а саме: не завжди теми в програмах навчальних предметів, які варто інтегрувати, сформульовані однаково; часто уроки, які можна інтегрувати відповідно до вимог програми, мають проходити з великим проміжком часу, а це ж вимагає вносити корективи до навчального плану [2].

Бінарні заняття дозволяють здійснювати синтез, протиставлення різнопланових знань, розв'язання протиріч, що виходять із різнофокусних акцентів на одному і тому ж емпіричному матеріалі [1]. Методика такого заняття відрізняється від методики традиційного тим, що заняття з однієї теми проводять два викладачі. Етапи бінарного заняття не ізольовані один від одного, а органічно поєднані, пластичні та можуть переплітатися один з одним [9]. Вибір теми такої організаційної форми навчання потребує комплексного та системного підходу.

Бінарне заняття слід відрізнити від звичайних занять з іноземної мови, на яких використовуються передбачені програмою міжпредметні зв'язки, що являють собою короткі принагідні краплі в заняття відомостей з матеріалу інших предметів, які сприяють глибшому сприйманню та осмисленню виучуваного матеріалу.

Згідно з технологією формування компетентного спеціаліста, виховання майбутнього фахівця як творчої особистості має проходити як процес послідовного перетворення пізнавальної діяльності студентів у професійну діяльність спеціалістів.

Зауважимо, що структура курсу іноземної мови у немовному ВНЗ повинна бути послідовно направленою, перш за все, на оволодіння мовою загального вжитку, далі – академічного вживання, тобто розвиток іншомовної компетенції у сфері спеціалізації студента. При цьому більший акцент слід приділяти аудиторній роботі протягом етапів формування та розвитку базового рівня мовленнєвої компетентності. На етапі розвитку вмінь професійно-орієнтованого спілкування питома вага повинна належати самостійній роботі студентів.

Передусім ми маємо формувати активну пізнавальну діяльність, в процесі якої необхідно мобілізувати інтелектуальні сили студентів на досягнення конкретної мети – мети навчання та виховання, де відбувається свідоме цілеспрямоване пізнання нового. Важливо не тільки те, чого вчать викладачі студентів, а й як вони вчать, тому що паралельно з іншомовною підготовкою та формуванням професійних навичок та вмінь іде процес форму-

вання їхньої цілісної системи знань і вмінь, яка конче необхідна майбутнім фахівцям в їх подальшому житті.

Наведені положення зумовлюють висунення тези про те, що ІМПС за своїм змістом і сутністю є інтеграцію мовленнєвих умінь та мовних знань в рамках тематичного та ситуативного контексту відповідно до академічної та професійної сфер. Така міждисциплінарна інтеграція має потужне практичне спрямування, висуваючи пропозицію щодо набуття студентами професійної та функціональної комунікативної компетенції у користуванні іноземною мовою.

Спираючись на положення взаємозв'язку предметів, які сформульовані Я.А. Коменським [3], поділяючи точку зору тих вчених, чиї дослідження присвячені розвитку інтеграції та координації змісту знань та вмінь студентів [2], [5], [6], ми практикуємо проведення інтегрованих бінарних занять, які розглядаються нами як різновид інтегрованих занять, що набувають особливої органічності та логічності у вивченні двох предметів на одну або споріднену тему у співпраці двох викладачів.

Під інтегрованим бінарним заняттям з ІМПС та профільним предметом ми розуміємо таку скоординовану форму організації навчально-пізнавальної діяльності студента під керівництвом двох викладачів, яка є продовженням позааудиторної роботи і спрямована не лише на удосконалення умінь професійного іншомовного спілкування, але й творчої професійної активності студента. Прикладом може бути заняття з «Англійської мови професійно-го спрямування» та «Цивільного права» для студентів юридичного факультету.

Виходячи з того, що інтегровані бінарні заняття позбавлені звичних шаблонів у структурі та характеризуються великою затратою часу на підготовку, другим завданням нашого дослідження є аналіз основних етапів їх підготовки.

Досвід нашої роботи показує, що **першим етапом** має бути аналіз робочих програм, навчально-методичних комплексів з предметів. На спільних засіданнях викладачів кафедри іноземних мов та відповідної профільної дисципліни обговорюється план роботи на навчальний рік. Користуючись переліком передбачених програмою міжпредметних зв'язків, викладачі скоординовано визначають проблему, визначають об'єкт вивчення та схему тематичної інтеграції – спільні цілі та теми, які є базовими для вивчення згодом складніших предметів з фаху, обґрунтовують доцільності використання знань отриманих на інтегрованому бінарному занятті та для подальшої професійної діяльності.

Другий етап передбачає спільну роботу викладачів щодо ретельного відбору змісту заняття, розробки плану-сценарію. На даному етапі ставляться завдання з кожної навчальної дисципліни, розробляється навчально-контролюючий пакет. Кожен викладач працює над своїми проблемами та завданнями, розробляє подальший план дій, створює навчально-методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів та проведення заняття.

Третій етап – це час творчої співпраці викладачів і студентів. Необхідно співставити методичні розробки та функції кожного викладача, здійснити коректування і контрольний огляд розроблених матеріалів до занять, скоригувати домашні завдання для студентів. Слід наголосити, що викладачі мають використовувати методи проблемного навчання, продумувати поєднання індивідуальних та групових форм роботи і обов'язково враховувати індивідуальні та психологічні особливості студентів.

Студенти ж об'єднуються в творчі групи та виконують низку комунікативних завдань (моделювання реальних професійних ситуацій, рольові ігри, «мозковий штурм», критичне читання, розробка проєктів, проблемно-пошукові завдання, вправи з дефіцитом інформації, критичний аналіз конкретних ситуацій, бесіди та інше). Вони знаходять, аналізують, систематизують та узагальнюють інформацію, факти і аргументи, проводять необхідні аналогії, висувають гіпотези, роблять висновки, здійснюють власну оцінку, самостійно шукають необхідні матеріали та творчо використовують їх в різноманітних нестандартних ситуаціях, і, крім того, ознайомлюються з вимогами до виконання завдань та критеріями їх оцінювання.

В такому тлумаченні підготовка до інтегрованого бінарного заняття будується на активній самостійній пізнавальній діяльності студентів та створенні викладачами проблемних ситуацій з урахуванням логіки навчальних дисциплін. Йдеться не стільки про те, *які* завдання вирішує студент, скільки, *яким чином* він це робить, тобто акцент робиться на індивідуальному стилі виконання діяльності. Творча активність студента передбачає розвиток

умінь виходити за рамки суворого логічного слідування з метою пошуку нестандартного вирішення проблеми.

Протягом часу, відведеного на підготовку (не менше місяця) викладачі консультують студентів, спрямовують їх діяльність, переглядають дібрані матеріали, вносяться рекомендації щодо подальшої роботи. Результати роботи, які мають об'єктивну та суб'єктивну новизну й практичну цінність, презентуються на щорічній студентській науково-практичній конференції у вигляді створених студентами робіт (мультимедійні презентації, публікації).

Таким чином, практична реалізація інтегрованих бінарних занять забезпечується відповідними організаційними умовами: 1) співпраця викладачів ІМ та колег з профілюючих кафедр, узгодженістю навчальних планів і програм із навчально-методичною документацією; 2) підготовка матеріальної навчально-методичної бази, встановлення спільної методичної роботи викладачів шляхом взаємовідвідування занять, плануванням реалізації міжпредметних зв'язків, систематичністю їх здійснення; 3) формування такої мовної бази, яка б стала основою для удосконалення комунікативних умінь, які є основою спілкування та необхідні для організації та ефективного здійснення всіх типових задач у майбутній професійній діяльності студентів немовних спеціальностей.

Практика показала, що інтегровані бінарні заняття з ІМПС та допомагають студентам не тільки розвивати іншомовні комунікативні здібності, розкривати внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, але й сприяють пошквалюванню навчального процесу. Не кожний день на занятті присутні два викладачі одночасно. Крім того, такі заняття допомагають підвищити рівень мотивації, ініціативності та зацікавленості до навчання, розвивають самостійність і здатність до самоорганізації. В процесі такої форми організації навчання у студентів дедалі більше формуються вміння працювати в групах, почуття толерантності, вимогливе ставлення до себе та членів своєї групи, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал, тощо.

Для подальших досліджень з цієї проблеми вважаємо за доцільне висвітлити питання методики проведення інтегрованих бінарних занять з ІМПС та профілюючих предметів з метою підвищення якості вищої освіти та ефективності вивчення ІМ у вишах України.

Список використаних джерел

1. Гриньова М.В. Саморегуляція навчальної діяльності школяра. – Харків: Фоліо, 1997. – 256 с.
2. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/
3. Коменский Я.А. Мир чувственных вещей в картинках. – 2-е изд. / Под ред. А.А. Красновского. – М.: Учпедгиз, 1957. – С. 25–28.
4. Лобур М.С. Из досвіду вирішення проблем міжпредметних зв'язків на сучасному етапі при підготовці молодших спеціалістів // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. – 2001. – Вип. 31. – С. 216–218.
5. Мельник А.І. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення іноземної мови у вищих медичних навчальних закладах I-II рівнів акредитації // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2007. – № 2. – С. 116–122.
6. Розробка інтегрованого уроку англійської мови та математики за темою «Travelling around Wonderland» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ESLibrary.com>
7. Собко Я. Форма інтегративного навчання як взаємодія викладача та учнів у вищих професійних училищах // Вісник Львівського університету: Серія педагогічна. – Львів, 2005. – Вип. 19. – Ч.2. – С. 111–117.
8. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения: учебное пособие / А.В. Хуторской. – СПб.: Питер, 2004. – 541с.
9. Якуба Ю.А. Взаимосвязь теории и практики в учебном процессе средних профессионально-технических училищ. – М., 1985. – С. 14.
10. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth: Communication from the European Commission, Brussels, 3.3.2010. – COM (2010) 2020 final. – 34 p.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2013.

Мельник А.

Белоцерковский национальный аграрный университет, Украина

ОРГАНИЗАЦИЯ ИНТЕГРИРОВАННЫХ БИНАРНЫХ ЗАНЯТИЙ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ И ПРОФИЛЬНОМУ ПРЕДМЕТУ

Предметом статьи является содержание понятия интегрированное бинарное занятие. Определяются основные этапы организации такого занятия по иностранному языку профессиональной направленности и профильному предмету для студентов нефилологических специальностей.

Ключевые слова: интегрированное бинарное занятие, иностранный язык профессиональной направленности, интеграция, межпредметные связи.

Melnyk A.

National Agrarian University of Bila Tserkva, Ukraine

ORGANIZING THE FL FOR SPECIFIC PURPOSES AND PROFILING SUBJECT INTEGRATED BINARY LESSON IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article deals with the subject-matter of the integrated binary lesson. The basic organizational stages of the FL for specific purposes and profiling subject integrated binary lesson for students of non-philological specialties are considered.

Keywords: *integrated binary lesson, FL for specific purposes, integration, intersubject links.*

УДК 911.3 (33+30) – 053.5

ЛЕОНІД МИРОНЕНКО

Полтавська спеціалізована школа-інтернат №1

Полтавської обласної ради

ВРАХУВАННЯ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНІВ В КУРСІ «СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ГЕОГРАФІЯ»

В умовах соціально-економічної та політичної перебудови в Україні змінюються вимоги до шкільної географічної освіти. Курс «Соціально-економічна географія» має сформувати в учнів цілісне уявлення про Україну, навколишній світ, показати глибокий взаємозв'язок природи, населення, господарства Землі, навчити просторово мислити, сприяє вихованню поваги й любові не тільки до своєї Батьківщини, а й до історії та культури інших народів. Врахування вікових особливостей учнів є запорукою успішного результату.

Ключові слова: *географія, викладання, учні, вікові особливості.*

Постановка проблеми. Географія – це єдина навчальна дисципліна, яка, маючи величезний світоглядний потенціал, формує в молоді комплексне узагальнююче уявлення про Землю як планету людей, виховує патріотизм і любов до свого краю, Батьківщини, вчить орієнтуватися в складних світових соціально-економічних процесах, що постійно змінюються. **Метою** статті є розгляд особливостей викладання географії в сучасній українській школі.

Виклад основного матеріалу. Економічна та соціальна географія – спеціальність, що займається розробленням наукових засад територіальної організації суспільства, дослідження територіального та комплексно-пропорційного аспектів розвитку продуктивних сил. Це передбачає глибоке вивчення процесу взаємодії суспільства з природою, розміщення виробництва, розселення населення, організації території з урахуванням природних, соціальних, економічних і екологічних чинників, прогнозування розвитку регіонів. Дана дисципліна вивчається у школі протягом двох років: у 9 класі «Економічна і соціальна географія України» та 10 класі «Економічна і соціальна географія світу». На вивчення відводиться 1,5 години на тиждень.

Формування географічних знань та культури учнів – це спосіб гармонізації відносин між суспільством і природою, спрямований на збереження нашої планети, на свідому соціально-економічну діяльність суспільства, на розуміння буття трьох «начал»: Природи, Людини, Суспільства.

Економічна і соціальна географія України – навчальний предмет, в якому розкриваються питання населення і трудових ресурсів держави, розвитку і розміщення господарства. Географії України в 9-му класі відводиться роль завершального для основної та пропедевтичного для старшої школи. Розглядається питання про історико-географічне формування території. Значна увага приділяється вивченню проблем розміщення населення, його природного і механічного руху, національного складу. Детально аналізується географія галузей господарства країни, зовнішньоекономічних зв'язків та економічних районів України. У цьо-